

I DE HAVENSTAD

Een streep over donker basalt. De afsluitdijk is zo genomen. In de rug een heerlijke horizon met versmeltend Noord-Holland. In de verte geeft het waddenwater het Friese land al prijs. Op Fryslâns rand ligt, in een bochtige uithoek van de kust, een bijzonder rebels stadje. Met haar bewoners vormt ze een uitzonderlijke en heerlijk eigenwijze vrijplaats in de noordelijke provincie. Wars van de Fryske grûn en met de blik gericht op zee.

Al sinds de zeventiende eeuw wordt gespeeld met de gedachte de Suydersee in tweeën te delen. Waterbouwkundigen zoals Hendrik Stevin willen daardoor extra landbouwgronden winnen en de veiligheid van Nederlanders vergroten. Maar pas in 1932 kliëft een dijk door het water en sluit het zuidelijke deel af van open zee. Het IJsselmeer is geboren. Het noordelijke water gaat verder onder de naam Waddenzee. De garnalen, haringen en ansjovis die eens de Suydersee bevolkten, hebben sindsdien plaats moeten maken voor zoetwatervissen zoals baars, snoek, brasem en karper. Alleen de gladde paling glibbert en glijdt al eeuwen heen en weer tussen IJsselmeer en de Sargassozee. Vermoed wordt dat de palingen paaien in de Sargassozee maar tot op heden weet niemand dat zeker. En dat is eigenlijk ook niet zo vreemd nu de Sargassozee midden in de Bermudadriehoek ligt. Het gebied dat bekend staat vanwege mysterieuze verdwijningen en onverklaarbare gebeurte-

nissen. Al in de vijftiende eeuw tekent Christoffel Columbus in zijn logboeken op, dat zijn kompas volledig op hol slaat zodra hij de Sargassozee in vaart. De Bermudadriehoek is gehuld in raadselen en verhult tot op de dag van vandaag ook het geheim van de paaiende IJsselmeerpaling.

Aangeland, even na Kornwerderzand, gaat de afsluitdijk over in een schier oneindig groene dijk. De dijk begeleidt de weg en scheidt het lage land van de immer onvoorspelbare zee. De zilver blinkende zee ligt er soms bij als een biljartlaken, zo strak. En dan, zomaar, op zo'n stille helder frisse dag, kust de zee de lucht en schenkt een perfect spiegelbeeld. Wat eerst half was wordt dan heel, en wat eerst één was is dan twee. Volmaakt in balans, perfecte yin en yang.

Het volgende moment ontpopt het grauwgrijze water zich als een donker, bulderend monster. Met kolkende watermassa's, verraderlijke dieptes, zuigende stroming en scherpe tanden die zelfs Poseidon doen buigen.

Vooraf de eerste november van het jaar 1570 laat een woeste zee van zich spreken. Kerkelijk Nederland viert die dag Allerheiligen. Er worden missen opgedragen ter nagedachtenis van alle Roomse heiligen. Op 31 oktober, de avond ervoor, is het Halloween. Dat is de *Allerheiligenavond* en komt van *Hallow-e'en* ook wel *All Hallows Eve*. Op de dag van Allerheiligen zelf worden voorbereidingen getroffen voor het feest van Allerzielen dat de volgende dag, op 2 november,

plaatsvindt. Rooms-katholieke kerkhoven worden schoon-gemaakt en op de graven worden bloemen gelegd. Tijdens Allerzielen worden niet alleen de heiligen maar ook alle andere overleden herdacht. Er wordt een requiem, een dodenmis, aan alle doden opgedragen. Erg bijzonder is het requiem in d-mineur, opusnummer 48 van Gabriel Fauré waarin het gezang “*In paradisum*” de overledene de inspirerende en liefdevolle hoop op een behouden vaart meegeeft. “*In paradisum deducant te angeli*”. Mogen de engelen u geleiden naar het paradijs.

Halloween, Allerheiligen en Allerzielen moeten gelovigen inspireren voor een deugdzaam leven. Het doodsbesef en de verbondenheid met de doden worden op deze dagen versterkt.

En juist op die dag, één november 1570, staan de zon en de maan, ten opzichte van de aarde, in elkaars verlengde. En dat is een zeer ongunstig gegeven voor de kustbewoners van de Lage Landen. Uitgerekend dan is er een nieuwe maan. In innige omstrengeling trekken zon en maan met gebundelde krachten een grote hoeveelheid getijdewater aan. Er ontstaat springtij en omdat het dan ook nog eens hoogwater is, is er sprake van hoogwater springtij.

Gure winden en striemende regens stuwen die nacht het donkere zeewater steeds hoger en harder tegen de dijken op. Het woeste water stijgt allengs en onverdroten tot wat later bekend staat als de Allerheiligenvloed van 1570. In de

havens laten de woeste golven schepen, karveels, hulken en haringbuizen dansen als nietige notendopjes in een dal van tranen. Fluitende touwen, brekende masten en krakende rompen. Neerlands hoogste stormvloed breekt door de dijken, dendert over het land, breekt lichamen en liefdes en verzwelgt alles op zijn pad. De vloed eist de levens van tienduizenden Lagelanders en maakt evenzovele dakloos. De tragedie is groot en meeslepend. Het zijn koude en immens treurige wintermaanden, zo'n 450 jaar geleden. Het is "*Deartsche ween*" in volle glorie. Vooral het laag liggende Friese land wordt hard getroffen. Callantsoog ligt dan nog op een Waddeneiland genaamd 't Oog, waarvan de beschermende duinen door de vloed worden doorbroken. De huizenhoge golven verwoesten een groot deel van Callantsoog en nemen talloze levens. Nog erger gaat het gretige zoute water tekeer op het Waddeneiland Bosch, dat volledig verzvolgen wordt. Als Frieslands eigen Atlantis gaat het Bossche dorp Cornsant piepend en krakend ten onder in een kolkende watermassa om met een laatste borrelende zucht voor eeuwig naar de bodem van de zee te verdwijnen.

Nu, honderden jaren later, struinen, als statige dijkwachters, grote groepen schapen over de deltahoge grasdijken die Harlingen tegen de zee moeten beschermen. Al kauwend staren ze de eeuwigheid in alsof ze de tijden van weleer herinneren en deze serieus overpeinzen. Slechts een enkele auto en een brommende tractor verstoren het geruis

van de wind en het geklots van het water. De zee is vooralsnog bedwongen. De dijk beschermt het vlakke en verstillde boerenland dat zich als een eindeloze groene zee van gras uitstrekt tot de horizon. Verder, richting het noorden, in een bochtige hoek van de kust aan het einde van de dijk, komt evenwel het leven je tegemoet. Opdoemende kerktorens, geflankeerd door een robuuste vuurtoren en ranke zeilmasten met klapperende vallen. En iets verderop completeren hijskranen, visafslag en scheepswerven het silhouet van een drukke havenstad.

Op de Westerzeedijk, aan het einde van “*den zvyderdeel den Bvytyndyksteren*”, daar waar de stad begint, staat een beeld genaamd “de Stenen Man”. Het is 1576, het begin van de Tachtigjarige Oorlog, wanneer dit beeld met de dubbel metalen Januskop wordt geplaatst. De naam Caspar de Robles, destijds stadhouders van Friesland, staat in de rijk bewerkte, vierkante, zandstenen zuil gegraveerd. Caspars vader, João Lopes de Robles, is een gefortuneerd man. Woonachtig in de Spaanse gemeente Robres, ook wel Robles genoemd. Hij is een Spaanse ridder in de Orde van Christus. Deze Orde van Christus heeft aan het begin van de veertiende eeuw de rijkdommen en de taken van de Tempeliers overgedragen gekregen. De Orde van Tempeliers wordt namelijk in 1312 door de Paus verboden en de ridders worden op wrede wijze uitgeroeid op verzoek van de Franse koning Filips de Schone, die in hen een bedreiging van zijn macht ziet. In 1527 wordt Caspar, zoon van Ridder João

Lopes de Robles, geboren. Het gezin De Robles vertrekt kort daarna uit Spanje om zich in de Portugese havenstad Porto te vestigen. In Porto groeit de jonge Caspar op in het “Casa Palacio di Robles”.

De Robles is opvallend kort van stuk. Een zwaar behaarde en donker bebaarde man. Grote borstelige wenkbrauwen met daaronder donker fonkelende ogen en een stevige neus. Kortom, een echte mediterrane man. Ondanks zijn kleine gestalte is hij een grote vechtersbaas. Als jong heerschap duelleert hij op een gegeven moment met een reusachtig grote, Franse ridder. Geheel tegen de verwachting in komt hij als glorieus winnaar uit de strijd tevoorschijn. En iedereen praat over zijn grootse victorie. De vrouwen liggen zwijmelend aan zijn voeten. Vooral de bevallige Jeanne de Saint-Quentin is helemaal verrukt over de moed en vechtlust van Caspar. De jongelui ontmoeten elkaar en maken elkaar het hof. Uiteindelijk trouwt Caspar met de aantrekkelijke, want rijke, Jeanne. Zij heeft veel geld en in het Franse plaatsje Billy, even ten zuiden van Lille, bezit zij een kasteeltje en wat landerijen, die zelfs tot baronie worden verheven. De Robles mag daarom ook de titel “baron” voeren. Door zijn huwelijk met Jeanne stijgt Caspar meteen een paar treden op de sociale ladder en wordt financieel onafhankelijk. Hierdoor kan hij ook als stadhouder in Friesland steeds meer zijn eigen zin doordrijven. Wie geld heeft, heeft macht. Dat geldt ook in zijn tijd.